

Jūratė ČIRŪNAITĖ
 Vytauto Didžiojo universitetas

BAJORŲ PAVADINIMAI – LIETUVIŲ PAVARDŽIŲ ŠALTINIS

Ankstesni tyrimai. Lietuvos bajorų giminės jau seniai domina istorikus. Apie jas rašė W. Semkowiczus (1915), P. Dąbkowski (1916), W. Kamieniecki (1947) ir ypač daug H. Łowmiański (1983). Iš kalbininkų bajorų giminių vardynu domėjosi N. Taluntytė (2003) – aprašė šio vardyno perėjimą į oikonimijos sluoksnį.

Bajorų giminių sąrašai. Yra žinomi du Lietuvos bajorų giminių sąrašai – 1567 m.¹ ir 1690 m.² Tai Kauno pavieto smulkiųjų bajorų surašymai.

1567 m. sąrašė yra 77 bajorų giminės. Iš viso užrašyti 497 giminėms priklausantys bajorai, giminėje vidutiniškai 5–6 asmenys (nuo 1 iki 19).

1690 m. sąrašė yra 65 bajorų giminės. Iš viso užrašyti 683 bajorai, giminėje vidutiniškai 10–11 asmenų (nuo 2 iki 47).

Giminės pavadinimą dažniausiai sudaro grupinis antroponimas ir vietovės, kurioje užrašyta giminė, pavadinimas, pvz., *Родъ Домейковъ з Опитокъ* (1,718)³; *Родъ Доволкзовичовъ з Товтвилтова* (1,721); *Ród Iwaszkiewiczów w Worłowie* (2,147); *Ród Szedborów Powondenia* (2,156). Tačiau neretai užrašomas vien tik grupinis antroponimas, pvz., *Родъ Витортовичовъ* (1,716); *Родъ Кземсовдовичовъ* (1,718); *Ród Biwilów* (2,141); *Ród Rymwidów* (2,153).

Giminių pavadinimai yra labai archajiški. Pvz., iš 77 giminių pavadinimų, užrašytų 1567 m. dokumente, 19 yra dvikamieniai antroponimai. Tokių pavadinimų gausa nebūdinga to paties sąrašo lietuvių bajorų asmenvardžiams. Tai išskirtinis giminių pavadinimų (grupinių antroponimų) bruožas. Didelį archajiškumą liudija ir tai, kad nei 1567 m., nei 1690 m. dokumentuose neužrašyta giminių pavadinimų, kurie būtų sudaryti su vėlyvąja *-sk-* tipo priesaga.

Straipsnyje tiriamas grupinio antroponimo arba šalia jo užrašyto vietovardžio, t. y. viso giminės pavadinimo, perėjimas į tos giminės nario įvardijimą – tapimas pavarde.

Pavardžių problema. Šiame straipsnyje laikomasi nuomonės, kad asmenys, užrašyti 1690 m. dokumente, jau turėjo pavardes. Tiesa, dokumento duomenys šios

¹ 1567 m. sąrašas įeina į DLK kariuomenės surašymų dokumentą.

² 1690 m. sąrašas įeina į DLK padūmės (kieminio) mokesčio surašymų dokumentą.

³ Giminių pavadinimai ir bajorų įvardijimai yra metrikuoti: skliausteliuose pirmiausia užrašomas šaltinio numeris, po to – puslapis.

nuostatos nepatvirtina: asmenys užrašomi be šeimos narių, taigi nesant tėvo ir sūnaus įvardijimų neįmanoma nustatyti, ar asmenvardis yra pavardė, ar ne. Čia remiamasi netiesioginiais įrodymais. Lietuvių pavardžių susidarymą tyrusi V. Maciejauskienė (1991) laikosi nuomonės, kad minimu laikotarpiu lietuviai pavardes jau turėjo. Lietuvos totorių, kurių dauguma, kaip ir 1690 m. dokumente surašyti asmenys, taip pat buvo bajorai, pavardės XVII a. pabaigoje labai intensyviai formavosi (Čirūnaitė 2002). Reikia manyti, kad to paties luomo, nors ir skirtingų tautybių asmenų įvardijimo sistemos vienoje valstybėje turėjo būti glaudžiai susijusios ir jų raida turėjo būti panaši. Galima pasiremti dar vienu netiesioginiu įrodymu: 1690 m. bajorų vardyne, palyginti su 1567 m. vardynu, labai sumažėję patronimų – jų turi tik 34,1 % įvardijimų (1567 m. – 90,8 %) ir labai padaugėję *-sk-* tipo asmenvardžių – jų turi 21,1 % įvardijimų (1567 m. – 0,4 %), bei asmenvardžių, kurie nėra priesagų veidiniai – jų turi 40,8 % įvardijimų (1567 m. – 3,7 %). Panašūs procesai, susidarant pavardėms, vyko ir Lietuvos totorių vardyne (Čirūnaitė 2002).

Kyla kitas klausimas: ar galėjo turėti pavardes 1567 m. dokumente užrašyti Lietuvos bajorų giminių nariai? Vienas netiesioginis įrodymas yra: 1567 m. dokumente užrašytos 4 pavardės – po vieną Žemaitijoje ir Palenkėje bei dvi didikų sąrašuose. Kadangi sąrašuose šeimos nariai nenurodomi, pavardžių galėjo būti ir daugiau. Tačiau Žemaitijoje pavardė užrašyti tėvas ir sūnus yra kunigaikščiai, taigi juos galime priskirti didikams. Didikų pavardės atsirado anksčiau negu smulkiųjų bajorų. Kai kurie didikai pavardes turėjo jau XV amžiuje (Maciejauskienė 1991). Tačiau mes kalbame apie smulkiuosius bajorus – būtent tokie yra bajorų giminių nariai. Galima samprotauti taip. Kadangi 1567 m. ir 1690 m. dokumentų 39 bajorų giminių pavadinimai sutampa, vadinasi, galima palyginti tų giminių narių įvardijimų antruosius ir trečiuosius asmenvardžius. 1690 m. bajorai yra tos pačios giminės 1567 m. užrašytų bajorų palikuonys, taigi jeigu 1567 m. asmenys jau turėjo pavardes, jos turėjo išlikti ir 1690 m. asmenų įvardijimuose. Pvz., galima palyginti Eigirdų giminės (*родъ Ейкгирдовичовъ з Ворлова* – 1567 m., *ród Eygirdów Worłowo* – 1690 m.) asmenų antruosius ir trečiuosius antroponimus. 1567 m. užrašyti šie asmenvardžiai: *Бернатовичъ, Бернатовичъ Ожевичъ, Богдановичъ, Еневичъ, Мочулевичъ, gen. sg. Петровича, Римковичъ, Романовичъ, Товтгиновичъ, Томашевичъ, Ушькурисъ, Яновичъ Андрюшевича, Ютковичъ* (1,737). Tarp šių asmenvardžių nėra nė vieno, kuris sutaptų su 1690 m. užrašytais antroponimais: *Eygird-6, Eygirdowa, Eyściun, Ibiański-2, Kozłowski, Szatyński, Szwabska, Wiścicki, Worłowski-3, Worłowska* (2,144). Vadinasi, Eigirdų giminės atstovai 1567 m. pavardžių dar neturėjo. Taip pat ir kitų giminių atstovai. Galimas ir kitas tyrimo būdas. Palyginus 1567 m. ir 1690 m. įvardijimų antruosius asmenvardžius, matyti didžiuliai asmenvardžių darybos skirtumai. 1567 m. absoliučią daugumą sudaro patronimai (tokių įvardijimų yra 90,8 %). 1690 m. įvardijimų su patronimais lieka tik 34,1 %. Juos išstumia *-sk-* tipo asmenvar-

džiai ir asmenvardžiai, neturintys priesagų. Jeigu patronimai būtų buvę pavardės, tai panašus jų kiekis būtų išlikęs ir 1690 metais. Galima padaryti išvadą, jog tokie gausūs 1567 m. dokumento bajorų giminių patronimai buvo tėvavardžiai, o ne pavardės.

1. 1567 m. dokumento asmenvardžiai iš giminių pavadinimų.

Šešių bajorų giminių dalis antrųjų arba trečiųjų įvardijimo asmenvardžių yra sudaryti arba tiesiogiai perkelti iš giminės pavadinimo pirmojo nario.

1.1. Asmenvardžiai, tiesiogiai perkelti iš giminių pavadinimų.

Вьюкъ (1 iš 7 giminėje užrašytų asmenų). Родъ Вьюковъ з Ромойнъ: *Андрюсъ Мартиновичъ Вьюкъ* (1,736).

Радиковичъ (1 asmuo iš 2). Родъ Радиковичовъ з Ворлова: *Павель Радиковичъ* (1,737).

Урнежевичъ (2 asmenys iš 3). Родъ Урнежевичовъ съ Поневяжи: *Янъ Урнежевичъ, Матей Урнежевичъ* (1,733).

Iš trijų giminių pavadinimų tiesiogiai į asmenų įvardijimus perkelti trys asmenvardžiai, kuriais užrašyti keturi žmonės (0,8 % visų 1567 m. dokumente užrašytų asmenų).

Iš šių asmenvardžių trys yra patroniminių priesagų *-овичъ/-евичъ* vediniai, vienas nėra nei patroniminės, nei *-sk-* tipo priesagos vedinys.

Antrasis įvardijimo narys, patronimas, tiesiogiai perkeltas iš giminės pavadinimo, tris kartus įrašytas tėvavardžio pozicijoje: *Павель Радиковичъ, Янъ Урнежевичъ, Матей Урнежевичъ*. Galima spėti, kad ne visi patronimai, užrašyti antrojo asmenvardžio pozicijoje po vardo 1567 m. dokumente, buvo tėvavardžiai.

Asmenvardis, tiesiogiai perkeltas iš giminės pavadinimo, kuris nėra nei patroniminės, nei *-sk-* tipo priesagos vedinys, užrašytas įvardijimo *Андрюсъ Мартиновичъ Вьюкъ* trečiojoje pozicijoje (po vardo ir tėvavardžio). Tai panašu į pravardę arba besiformuojančią pravardę.

1.2. Asmenvardžiai, sudaryti iš giminių pavadinimų.

Банишковичъ (2 asmenys – visi tos pačios giminės). Родъ Банишковъ: *Балтромей Банишковичъ, Кзрикгъ Банишковичъ* (1,720).

Вьюковичъ (1 asmuo iš 7). Родъ Вьюковъ з Ромойнъ: gen. sg. *Баня Вьюковича* (1,736).

Gen. sg. Пашковича (1 asmuo – iš viso 1). Родъ Пашковичовъ съ Куянъ: *Щепанъ Яновичъ Пашковича* (1,732).

Gen. sg. Урнежевича (1 asmuo iš 3). Родъ Урнежевичовъ съ Поневяжи: *Матей Сюнтововичъ Урнежевича* (1,733).

Iš keturių giminių pavadinimų sudaryti keturi asmenvardžiai, kuriais užrašyti penki žmonės (1 % visų 1567 m. dokumento asmenų).

Trijų asmenų įvardijimuose *Балтромей Банишковичъ*, *Кзрикъ Банишковичъ* ir gen. sg. *Баня Вьюковича* antrasis įvardijimo narys, patronimas, yra sudarytas iš giminės pavadinimo, kuris nėra nei patronimas, nei *-sk-* tipo priesagos vedinys. Įvardijime šis patronimas atstoja tėvavardį.

Dviejų asmenų įvardijimuose *Щепанъ Яновичъ Пашковича* ir *Матей Сунтовтовичъ Урънежевича* patronimas užrašytas trečio asmens pozicijoje gen. sg. linksniu. Įprastais atvejais šioje pozicijoje būna užrašytas asmens tėvo tėvavardis.

Į asmens įvardijimą giminės pavadinimas perkeltas iš jo padarius patroniminės priesagos vedinį. Gali būti, kad į asmens įvardijimą jis yra patekęs ne dabartinėje, o jo tėvo kartoje (kai patronimas užrašytas antro asmenvardžio pozicijoje nominatyvu) arba net jo senelio kartoje (kai patronimas užrašytas trečiojo asmenvardžio pozicijoje genityvu).

Į asmenų įvardijimus perkelti tik iš giminės pavadinimų pirmojo nario sudaryti patroniminių priesagų vediniai. Iš giminės pavadinimų antrojo nario (vietovardžio) 1567 m. dokumente asmenvardžiai apskritai nesudaromi. Kadangi 1567 m. sąrašė užrašyti bajorai pavardžių dar neturėjo, tai ir giminių pavadinimų įtraukimą į bajorų įvardijimus galima laikyti pirmaisiais dar nedrąsiais bandymais grupinį antroponimą perkelti į asmens individualaus antroponimo poziciją.

2. 1690 m. dokumento asmenvardžiai iš giminių pavadinimų.

46 giminių dalis antrųjų ar trečiųjų įvardijimo asmenvardžių yra sudaryti arba tiesiogiai perkelti iš giminės pavadinimo pirmojo nario arba sudaryti ar tiesiogiai perkelti iš antrojo giminės pavadinimo nario (paprastai vietovardžio).

2.1. Asmenvardžiai, tiesiogiai perkelti iš giminių pavadinimų.

Biwil (5 asmenys iš 9). Ród Biwilów: *p. Jan Biwil, Józef Biwil, p. Elżbieta Biwilowa, p. Adamowa Biwilowa, p. Samuel Biwil* (2,141)⁴.

Boniszko (1 asmuo iš 4). Ród Boniszków: *p. Michał Boniszko* (2,142).

Domeyko (3 asmenys iš 5). Ród Domeyków: *p. Matiasz Domeyko, p. Kazimierz Domeyko, p. Konstanty Domeyko* (2,142).

Dyrment (2 asmenys iš 10). Ród Dyrmentów: *p.p. Michał i Jan Dyrmentowie* (2,143).

Draseyko (3 asmenys iš 6). Ród Draseyków: *p. Jan Draseyko, p. Baltromiej Draseyko, p. Jan Draseyko* (2,143).

Dragat (1 asmuo iš 3). Ród Eygirdów Dragatów: *p. Jan Dragat* (2,143).

⁴ Šaltinio numeriu ir puslapiu pažymėtas ne vien paskutinis įvardijimas, bet ir visi prieš jį einantys įvardijimai ir giminės pavadinimas.

Eygird (8 asmenys iš 19). Ród Eygirdów Worłowo: *p. Mateus[z] Eygird, p. Jakub Eygird, p. Justyna Eygirdowa, p. Jerzy Eygird, p. Jan Eygird, p. Samuel Eygird, p. Kazimierz Eygird, p. Jan Eygird* (2,144).

Eywilt (3 asmenys – visi). Ród Eywiltów pod Kaplicą: *p. Dawid Eywilt, p. Stefan Eywilt, p. Stanisław Eywilt* (2,144).

Eymont (2 asmenys iš 7). Ród Eymuntów w Żadunach: *p. Jan i Stanisław Eymontowie* (2,144).

Gineyko (5 asmenys iš 23). Ród Gineyków: *p. Daniel, Jan, Eliasz i Mikołaj Gineykowie, p. Katarzyna Gineykowa* (2,145).

Giełgud (1 asmuo iš 12). Ród Giełgudów Kulwa: *p. Józef Giełgud* (2,146).

Giecowd (1 asmuo iš 14). Ród Giecowdów i Niewiarów: *p. Tomasz Giecowd* (2,146).

Kudrewicz (2 asmenys iš 6). Ród Kudrewiczów: *p. Stefan Kudrewicz, p. Władisław Kudrewicz* (2,148).

Wimbor (4 asmenys iš 9). Ród Lugayłów Wimborów: *p. Eliasz Wimbor, p. Abram Wimbor, p. Kaz[i]m[ie]rz Wimbor, p. Maciej Wimbor* (2,149).

Lugayło (3 asmenys iš 9). Ród Lugayłów Wimborów: *p. Jan Lugayło, p. Maciej Lugayło, p. Michał Lugayło* (2,149).

Montwił (10 asmenų iš 47). Ród Montwiłów Antoginia: *p. Michał Montwił, p. Jan Montwił, p. Wawrzyniec Montwił, p. Paweł Montwił* (2,149), *p. Zygmunt Montwił, p. Stanisław Montwił, p. Jan Montwił, p. Kazimierz Montwił, p. Jan Montwił, p. Kazimierz Montwił* (2,150).

Medeksza (1 asmuo iš 4). Ród Medekszów Prości[e]wiczów: *p. Daniel Medeksza* (2,151).

Narewicz (1 asmuo iš 2). Ród Narewiczów: *p. Jan Narewicz* (2,151).

Nartowt (1 asmuo iš 10). Ród Nartowtów w Kotnianach: *p. Matiasz Nartowt* (2,151).

Pietraszewicz (1 asmuo iš 4). Ród Pietraszewiczów: *p. Giertruda Pietraszewiczowa* (2,152).

Rakiewicz (2 asmenys iš 17). Ród Rakowiczów Kikowiczów: *p. Jan Rakiewicz, p. Katarzyna Rakiewiczowa* (2,153).

Radykiewicz (1 asmuo iš 3). Ród Radykowiczów Goyluszów: *p. Kazimierz Radykiewicz* (2,153).

Rymwid (2 asmenys iš 5). Ród Rymwidów: *p. Michał Rymwid, p. Samson Rymwid* (2,153).

Szaszewicz (3 asmenys iš 9). Ród Szaszewicz: *p. Stanisław Szaszewicz, p. Jerzy Szaszewicz, p. Konstancja Szaszewiczówna* (2,154).

Swołkien (1 asmuo iš 31). Ród Swołkieniów Saków: *p. Stanisław Swołkien* (2,156).

Strebeyko (4 asmenys iš 6). Ród Strebeyków: *p. Mikołaj, Jan, Samuel i Jan Kazimierowicz Strebeykowie* (2,156).

Urniasz (8 asmenys iš 10). Ród Urniażów: *p. Stanisław Urniaż, p. Jan Urniaż, p. Elias Urniaż, p. Jan Urniaż, p. Samuel Urniaż, p. Stanisław Urniaż, p. Kazimierz Urniaż, p. Samuel Urniaż* (2,157).

Wijuk (2 asmenys iš 20). Ród Wijuków: *p. Hrehory Wijuk, p. Kazimierz Wijuk* (2,158).

Żegzdr (4 asmenys iš 9). Ród Żegzdrów: *p. Michał, Piotr, Aleksander, Stanisław Żegzdrowie* (2,161).

Iš 28 giminių pavadinimų tiesiogiai į asmenų įvardijimus perkelti 29 asmenvardžiai⁵, kuriais užrašyti 88 žmonės (12,9 % visų 1690 m. dokumente užrašytų asmenų).

Iš šių asmenvardžių 23 nėra nei patroniminės, nei *-sk-* tipo priesagos vediniai, 6 yra patroniminių priesagų vediniai; visai nėra *-sk-* tipo priesagos vedinių (nėra giminių pavadinimų, turinčių *-sk-* tipo priesagą).

Iš šių asmenvardžių 22 pasiekė mūsų laikus: Domeyko – Domeika (3,513), Bivil – Bivilis (3,269), Dyrment – Dirmontas (3,503), Draseyko – Draseika (3,521), Dragat – Dragatas (3,520), Eygird – Eigirdas (3,565), Eymont – Eimontas (3,567), Gineyko – Gineika (3,670), Giełgud – Gelgudas (3,648), Kundrewicz – Kundrevičius (3,1103), Lugayło – Liugaila (4,99), Wimbor – Vimboras (4,1220), Montwił – Montvilas (4,269), Medeksza – Medekša (4,195), Narewicz – Narevičius (4, 298), Nartowt – Nartautas (4,300), Pietraszewicz – Petraševičius (4,437), Rakiewicz – Rakevičius (4,566), Rymwid – Rimvydas (4,611), Swołkien – Svolkėnas (4,871), Strebeyko – Strebeika (4,832), Urniaż – Urnėžius (4, 1112).

Iš šių asmenvardžių (pavardžių) 7 mūsų laikų nepasiekė⁶: Boniszko, Eywilt, Giecowd, Radykiewicz⁷, Szaszewicz, Wijuk, Żegzdr.

2.2. Asmenvardžiai, sudaryti iš giminių pavadinimų.

Iš giminių pavadinimų asmenvardžiai sudaromi trimis būdais: 1) pridedant priesagą, 2) numetant patroniminę priesagą ir 3) sukeičiant priesagas.

2.2.1. Asmenvardžiai, sudaryti iš giminių pavadinimų, pridedant priesagą.

a) pridedama patroniminė priesaga *-owicz/-ewicz*:

Czarniewicz (3 asmenys iš 9). Ród Czarniów: *p. Kazimierz Czarniewicz, p. Wale[n]ty Czarniewicz, p. Michał Czarniewicz* (2,142).

Sakowicz (2 asmenys iš 31). Ród Swołkieniów Saków: *p. Stefan i Stanisław Sakowiczowie* (2,156).

⁵ Perkeltų asmenvardžių yra daugiau negu giminių pavadinimų, nes vienos giminės (Ród Lugayłów Wimborów) pavadinimą sudaro 2 grupiniai antroponimai, kurie abu ir tapo pavardėmis.

⁶ Tiriant Lietuvos totorių pavardžių formavimąsi, pastebėtas analogiškas reiškinys: dalis XVII a. pabaigoje susidariusių pavardžių mūsų laikų nepasiekė (Čirūnaitė 2002).

⁷ Yra pavardė *Radikas* (4,552).

Jagintowicz (1 asmuo iš 10). Ród Wilczatowa w Jagintach: *p. Krzysztof Jagintowicz* (2,159).

b) Priededama priesaga *-iec (-ietis)*:

Kulwieć (1 asmuo iš 12). Ród Giełgudów Kułwa: *p. Andrzej Kulwieć* (2,146).

Swołkieniec (3 asmenys iš 31). Ród Swołkieniów Saków: *p.p. Stanisław, Samuel, Michał Swołkiencowie* (2,156).

Wocianiec (4 asmenys iš 7). Ród Wocianów: *p. Jan Wocianiec, p. Mikołaj Wocianiec, p. Jan Malcherowicz Wocianiec, p. Jan Wocianiec* (2,160).

c) Priededama *-sk-* tipo priesaga:

Kulwiński (1 asmuo iš 12). Ród Giełgudów Kułwa: *p. Piotr Kulwiński* (2,146).

Worłowski (1 asmuo iš 6). Ród Indrychów Worłowo: *p. Michał Worłowski* (2,147).

Worłowski (2 asmenys iš 4). Ród Radykowiczów w Worłowie: *p. Abram Worłowski, p. Eliasza Worłowski* (2,153).

Łanczunowski (1 asmuo iš 5). Ród Łanczanowa: *p. Eliasza Łanczunowski* (2,149).

Antogiński (3 asmenys iš 47). Ród Montwiłów Antogińia: *p. Paweł Antogiński, p. Jan Antogiński* (2,149), *p. Władisław Antogiński* (2,150).

Szatyński (4 asmenys iš 14). Ród Medyków w Szatyjach: *Jerzy, Jakub, Józef i Jakub Szatyńscy* (2,151).

Saweczański (8 asmenys iš 21). Ród Saweczanów: *p. Gabriel Saweczański, p. Stanisław Saweczański, p. Stanisław Saweczański, p. Paweł Saweczański, p. Ewa Saweczańska, p. Jan Saweczański, p. Samuel Saweczański, p. Maciej Saweczański* (2,55).

Szylański (2 asmenys iš 10). Ród Szylańców: *[p]p. Andrzej i Konstanty Szylańscy* (2,155).

Łabunowski (2 asmenys iš 28). Ród Wieszów Łabunów: *p. Samuel Łabunowski, p. Samuel Łabunowski* (2,159).

Ibiański (11 asmenų iš 16). Ród Wilbutów Ibian: *p. Jakub Ibiański, p. Zofia Ibiańska, p. Krzysztof Ibiański, p. Katarzyna Ibiańska, p. Andrzej Ibiański, p. Piotr Ibiański, p. Józef Ibiański, [p]p. S[z]ymon, K[a]z[i]m[ie]rz, Abram i Mikołaj Ibiańscy* (2,160).

2.2.2. Asmenvardžiai, sudaryti iš giminių pavadinimų, numetant patroniminę priesagą:

Dowołgo (3 asmenys iš 11). Ród Dowołgowiczów: *p. Michał Dowołgo, p. Michał Dowołgo, p. Anna Dowołgowa* (2,143).

Stegwił (2 asmenys iš 15). Ród Stegwiłowiczów: *p. Mateusz Stegwił, p. Kazimi[e]rz Stegwił* (2,154).

Wizbor (1 asmuo iš 5). Ród Wizborowiczów Butkunów: *p. Gabriel Wizbor* (2,158).

2.2.3. Asmenvardžiai, sudaryti iš giminių pavadinimų, sukeičiant priesagas:

a) patroniminė priesaga *-ūn-* keičiama patronimine priesaga *-ewicz*: Butkiewicz (1 asmuo iš 5). Ród Wizborowiczów Butkunów: *p. Andrzej Butkiewicz* (2,158);

b) priesaga *-aniec* keičiama patronimine priesaga *-ewicz*: Adruszkiewicz (2 asmenys iš 10). Ród Jagowdów Adruszkańców: *Mikołaj i Jan Adruszkiewiczowie* (2,148);

c) priesaga *-aniec* keičiama *-sk-* tipo priesaga: Kojalański (1 asmuo iš 3). Ród Kojalańców: *p. Andrzej Kojalański* (2,148);

d) patroniminė priesaga *-ewicz* keičiama *-sk-* tipo priesaga: Anussowski (8 asmenys iš 18). Ród Hanusewiczów: *p. Elias Anussowski, p. Michał Anussowski, p. Samuel Anussowski, p. Adam Anusowski, p.p. Kazimierz i Stanisław Anusowscy* (2,146), *p. Samuel Anusowski, p. Kaz[i]m[ie]rz Anusowski* (2,147). Januszewski (3 asmenys iš 6). Ród Januszewiczów: *p. Walenty Januszewski, p. Jan Januszewski, p. Maciejewicz Januszewski* (2,147).

Iš 22 giminių pavadinimų pirmųjų arba antrųjų narių sudaryti ir į asmenų įvardijimus perkelti 23 asmenvardžiai, kuriais užrašyta 60 žmonių (8,8 % visų 1690 m. dokumente užrašytų asmenų). Priedant priesagą sudaryta 15 asmenvardžių, užrašyti 49 asmenys, priklausantys 16 giminių; numetant priesagą sudaryti 3 asmenvardžiai, užrašyti 6 asmenys, priklausantys 3 giminėms; sukeičiant priesagas sudaryti 5 asmenvardžiai, užrašyta 15 asmenų, priklausančių 5 giminėms.

Iš šių 23 asmenvardžių 12 yra *-sk-* tipo priesagų vediniai, 5 – patroniminės priesagos *-ewicz* vediniai, 6 nei *-sk-* tipo, nei patroniminių priesagų vediniai (iš jų 3 – priesagos *-iec*, tai yra *-ietis*, vediniai).

Iš šių 23 asmenvardžių 17 pasiekė mūsų laikus: Adruszkiewicz – Andriuškevičius (3,104), Butkiewicz – Butkevičius (3,368), Czarniewicz – Černevičius (3,417), Anussowski – Anusauskas (3,112), Ibiański – Ibiaskas (3,761), Jagintowicz – Jagintavičius (3,783), Januszewski – Janušauskas (3,805), Kulwieć – Kulvietis (3,1117), Kulwiński – Kulvinskas (3,1118), Łabunowski – Labunauskas (4,12), Sakowicz – Sakavičius (4,661), Szylański – Šilanskas (4,924), Szatyński – Šatinskas (4,894), Stegwił – Stegvilas (4,815), Worłowski – Varlauskas (4,1164), Wizbor – Vizbaras (4,1243), Wocianiec – Vociancas (4,1246).

Šeši asmenvardžiai mūsų laikų nepasiekė: Antogiński, Dowołgo, Kojalański⁸, Łanczunowski, Saweczanski⁹, Swółkieniec¹⁰.

1690 m. dokumento giminių pavadinimai, netapę asmenvardžiais. 1690 m. dokumente yra 18 giminių, kurių atstovų įvardijimų antrieji arba tretieji asmenvardžiai nesudaryti iš giminių pavadinimų: *ród Baywidów, ród Dowkszewiczów, ród Gierków w Piadziach, ród Iwaszkiewiczów w Worłowie, ród Janwiłowiczów, ród Lipniewiczów w Kujanach, ród Minelgów, ród Opitoloki, ród Orwistowo, ród Preysza-*

⁸ Yra pavardė *Kojalauskas* (3,1038), *Kojalavičius* (3,1038).

⁹ Yra pavardė *Savečas* (4,685).

¹⁰ Yra pavardė *Svolkėnas* (4,871).

goty Urczewiczów, ród Rymuńców, ród Snukiewiczów, ród Szedborów Powondenia, ród Taluszów, ród Towtków, ród Węcków z Linkowa, ród Witortów Łabunów, ród Zagonów. Dar dvylikos giminių pavadinimų tik vienas iš dviejų narių tapo asmens, priklausančios giminei, antruoju įvardijimo asmenvardžiu (avd.): ród Gieczowdów i Niewiarów (gen. pl. Niewiarów netapo avd.), ród Eygirdów Dragatów (gen. pl. Eygirdów netapo avd.), ród Swolkieniów Saków (gen. pl. Saków netapo avd.), ród Indrychów Worłowo (gen. pl. Indrychów netapo avd.), ród Jagowdów Andruszkańców (gen. pl. Jagowdów netapo avd.), ród Medyków w Szatyjach (gen. pl. Medyków netapo avd.), ród Radykowiczów w Worłowie (gen. pl. Radykowiczów netapo avd.), ród Rakowiczów Kikowiczów (gen. pl. Kikowiczów netapo avd.), ród Radykowiczów Goyluszów (gen. pl. Goyluszów netapo avd.), ród Wilczatowa w Jagintach (gen. pl. Wilczatowa netapo avd.), ród Wieszów Łabunów (gen. pl. Wieszów netapo avd.), ród Wilbutów Ibian (gen. pl. Wilbutów netapo avd.).

IŠVADOS

XVI a. viduryje Lietuvos bajorų giminių pavadinimai, patekę į bajorų įvardijimus, dar nebuvo pavardės.

XVII a. pabaigoje dalis Lietuvos bajorų giminių pavadinimų tampa bajorų asmenvardžiais (pavardėmis). Bajorų giminių pavadinimai į asmens įvardijimą gali būti perkeliami tiesiogiai arba netiesiogiai: pridedant arba numetant priesagą bei sukeičiant priesagas.

Dauguma XVII a. pabaigoje į bajorų vardyną iš giminių pavadinimų perėjusių asmenvardžių (pavardžių) pasiekė mūsų laikus.

NOBLE FAMILY NAMES AS A SOURCE OF LITHUANIAN SURNAMES

Summary

1. In the middle of 16th century the names of Lithuanian noble families were used as names of individual nobles, but there were no surnames.

2. At the end of 17th century the names of Lithuanian noble family names became surnames. A noble family name could be transformed into a personal name directly or indirectly: an additional suffix might be added, a suffix might be dropped or a suffix might be changed.

3. Most surnames which were derived from noble family names at the end of 17th century have survived until the present time.

LITERATŪRA

- Čirūnaitė J., 2002, Lietuvos totorių pavardžių formavimasis XV–XVII a., – *Baltistica*, XXXVI (2) 2001, 299–306.
- Dąbkowski P., 1916, *Dobra rodowe i nabyte w prawie litewskim od XIV do XVI wieku*, Lwów.
- Kamieniecki W., 1947, *Społeczeństwo litewskie w XV wieku*, Warszawa.
- Łowmiański H., 1983, *Studia nad dziejami Wielkiego Księstwa Litewskiego*, Poznań, 185–268.
- Maciejauskienė V., 1991, *Lietuvių pavardžių susidarymas XIII–XVIII a.*, Vilnius.
- Semkowicz W., 1915, *W sprawie początków szlachty na Litwie i jej ustroju rodowego*, – *Kwartalnik historyczny*, 29, 224–256.
- Taluntytė N., 2003, XVIII a. Kauno regiono oikonimai: struktūriniai semantiniai tipai. *Daktaro disertacijos santrauka*.

ŠALTINIAI

- Литовская Метрика, III, Книги Публичныхъ Дель. Переписи войска Литовскаго, Пг., 1915.
- Metryka Litewska. Rejestry podymnego Wielkiego Księstwa Litewskiego. Województwo Trockie 1690 r.*, Warszawa, 2000.
- Lietuvių pavardžių žodynas*, I–II, Vilnius, 1985, 1989.